

Moj prijatelj.

(Črtica. — Spisal E. Gangl.)

Ker je preživel z menoj prvo dobo mojega življenja in ker se ga vedno spominjam, kadar gledam pred seboj svoje učence, pa

tudi sicer večasih, kadar mi v spominu oživé dnevi prežitih mladih let v domačem kraju, zato mu posvečujem te vrstice. Nič nena-

Škof Jakob Trobec.

vadnega! Bil mi je prijatelj in bil bi mi še sedaj, ako bi se ne bila morala ločiti za večno. Izneveril se mi je — on meni, a tudi jaz njemu. Moralo je priti tako, ker je hotelo

življenje! Ono mi ga je dalo, ono zopet z brzim tekom vzelo prej, kakor sem si mislil. — Potem šele, ko sem se začel polagoma zavedati, sem bridko čutil njegovo izgubo,

sem spoznal, da mi je bil vsa sreča, ki sem jo neskaljeno užival, dokler mu nisem poslednjikrat segel v roko.

Kako hitro je prišla ta ločitev!

Tamkaj je bil rojen: v onem lepem svetu na meji moje domovine. Od temelja do slemenah lahko opišem njegov rodni dom. Preprosta hiša je v malem mestu. Njegov ded, ki se je iz tujine preselil k nam okoli leta 1820., je kupil to hišo od upokojenega pobožnega duhovnika. In kakor da bi bil kupil ž njo tudi tisto pobožno življenje, ki je je živel bogoljubni mož, one molitve, ki jih je molil dobrosrčni svečenik, oni mir in ono ponižnost, ki sta polnila v hiši zadnji kotiček in priklicala nad njo božji blagoslov, tako je bilo pozneje v onem domu. In tamkaj si je sezidal ded mojega prijatelja drugo ognjišče. Oženil se je in Bog mu je dal družino, ki jo je vzgajal trdo, a ob enem ljubeče, dokler ga ni prisilila starost, da je izročil vse posestvo s hišo vred najstarejšemu sinu, ki je podedoval po očetu tudi vse lastnosti, katere krasé skrbnega družinskega očeta.

Kmalu potem je pestoval osiveli dedek svojega vnuka, ki pa je kmalu umrl. Za njim je bil rojen drugi — tisti, ki je bil meni pol življenja. Čuvali so ga domači in ljubili od srca, takisto obe sestrici, ki sta zaživeli druga za drugo . . .

Bilo je dokaj let pozneje. Bival sem v tujem mestu, kamor so me poslali v šolo. Nekoč sem se prehladil in nevarno zbolel. Porodila se mi je v mladi glavi misel, da mi morda skoraj pride dan, ko se bom moral ločiti od sveta in pustiti one, ki sem jih ljubil z otroško udanostjo. Takrat me je prevzela težka boleost. Pred menoj je stalo življenje, ki mi je vzela nedavna preteklost. Oslabelost in nezavest mi je pala na ude. Zaprl sem oči in v polsnu zrl v dobo, katero sem že preživel in ki se je v onem hipu hitro, slikovito obnavljala pred menoj.

Sanjal sem . . .

Ob postelji je plakala mati, ki je bivala v dobi moje bolezn pri meni, jaz pa sem sanjal žive sanje . . .

Zdelo se mi je, da vidim ono hišo in pred njo starega moža in v njegovem naročju njega — prijatelja svojega. Mlado življenje mu je kipelo iz jasnega pogleda, na licu mu je gorela rudeča, zdrava kri. Ded pa je gladil vnuku z velo roko zlate kodre in mu pel pesem o sreči mladih dnij.

Bilo je pomladno jutro, zakaj ozka greda ob hiši je dehtela v opojnem vonju komaj razcvelih rož. Dva košata oleandra sta se zibala v lahki jutranji sapici; limona, katera je rastle pred hišo, je razprostirala daleč na okrog prijeten vonj. Priletela je lastavica. Zašumele so dolge veje divje trte, ki se je spenjala po stenah in z zelenimi listi vila ob hiši lep nakit. Vanje se je zagnala ona ptica in pripela pod strop dolgo bilko, da si sezida gnezdo. Zašumelo je zopet po vejah, in zletel je na lipo nasproti hiši vrabec, ki je predolgo zadremal v temnem zavetju. Za njim je privršal cel roj in se gnal z glasnim čebljanjem po vejah cvetoče lipe. Po trgu je prišel oče. Sinek se je iztrgal dedu iz objema in stekel očetu naproti. Silil je vanj, kakor ona lastavica pod hišni strop, in v jedni sapi mu je govoril jutranji pozdrav, da mu je tekla beseda naglo kakor oni vrabčji jati glasno čebljanje.

„Čakaj, sinko“, reče oče, „kuram treba zajutrka!“

In za nekaj hipov se je vrnil oče iz hiše ter nesel posodo z zrnjem na dvorišče. Zažvižgal je. Iz golobjaka se je vsulo lepo število golobov, iz kurnjaka pa je stopil petelin s kokošjim spremstvom.

Na hodniku je stala mati, ob levi in desni sta se je držali obe hčerki, ki sta veselo zrl žvahno življenje na dvorišču, jasno nebo, ki je žarelo ob prvih žarkih jutranjega solnca in cvetoči bezeg na sosedovem vrtu. Bili sta tu dve pomladi: pomlad prirodna, pomlad človeškega življenja! Druga je zrla drugo, ta je bila lepša od one — jaz pa sem želel v snu, da bi mi v srce pala ta dvojna pomlad in na vek ostala v njem!

In sanjal sem dalje . . .

Moj prijatelj je priskakal k materi. Oklenil se je s tisto ljubeznijo, ki jo hrani v sebi

otroško srce, ki priklepa otroka k materi in mater k otroku kakor božja moč zvezde in solnca na nebeški strop! Potem so se odpravili na pot: ded, obe dekllici in moj prijatelj. Šli so na pristavo. Tu je pa pomlad razgrnila cvetoči prt po razoranem svetu, po mehki travi, a nekaj ga je obviselo na lepem sadnem drevju, ki je rastlo v dolgih vrstah po prisojnem bregu. Po njem so se pasla goveda, in pastir si je žvižgal na piščal in se veselil življenja.

In veselili so se življenja vsi! Otroci so tekali za pisanimi metulji, ki so se zibali po poljskih cvetlicah in srkali iz njihovih nedrij sladko hrano. Mladi moj prijatelj je bil posebno živahen. Trgal je pomladne cvetlice in jih donášal dedu. Ded pa jih je zatial za trak na širokem klobuku. Po vejah pa so žvrgoleli tiči. Brat in sestrici so stopili v krog. Glavice so dvignili proti jasnemu nebu in zapeli pesem o lepem pomladanskem času. Potlej so pa zopet poskočili v vesel ples, ki je potegnil v svoj vrtinec še starega moža, kateremu je kipelo oko v solzah. Za hip mu je prešla starost, in zbudila se mu je mlada sila v starih udih. Zapel je tudi on, a njegova pesem je zvenela med mladimi, zvonkimi glasovi kakor odmev iz starih časov!

Zatrepetal sem v snu . . . Čutil sem, kakor da se mi vrača življenje in sreča otroških dnij in sanjal sem dalje . . .

V onem hipu se je odprlo nebo, in v svetlih oblakih je priplaval angel in obstal nad vrtom. Njegovo nebeško oko je zrlo umrjoče življenje pod seboj, življenje, ki kaže v svojem početku svojo moč, ki se hoče ob svojem koncu pomladiti ob sreči mladostni, ki se hoče siloma iztrgati smrti iz koščenih rok, katere ga prižemajo v poslednji mrzli objem, ki v njem človek zaspi, prestane za vekomaj. — Angel pa je dolgo gledal, in začul sem, kakor da vre iz odprtega neba tiha, mehka pesem o sreči, katere je deležen moj mladi prijatelj.

In v sanjah sem sklenil roke in sem se hotel dvigniti v sinje višave, da bi zaprosil poslanca božjega, naj čuva to srečo mla-

demu mojemu prijatelju. Toda angel je odplul tje, od koder prihaja pomlad, nje veselje in slast, nje pesem in cvet!

In hotel sem skoprneti . . . Sanjal sem dalje . . .

In videl sem, kako se zagrinja v somrak dedova soba, kako raste od tal mrtvaški oder, kako plete ob njem nevidna roka mrtvaški venec in kako lega na to poslednje ležišče utrujeni dedek. Prihitel je k odru tudi mladi moj ljubček. A plakal ni. Spel se je na prste in z mehko ročico gladil mrzlo dedovo lice, s katerega je izginil zadnji znak upehanega življenja.

„O, le spančkaj, dedek moj!“ je dejal. „Tudi jaz sem truden. Jutri vstaneva zgodaj in vesela bova zopet. Lahko noč!“

Ded pa ni več vstal.

Potem pa je prišel čas, ki je mojemu prijatelju skoraj izbrisal dedov obraz iz spomina. Kako li ne? Njegov svet — rodna hiša, ki sta jo vladala ljubeča mati in predobri oče, mu je odpiral dan na dan bogate zakladnice veselja in radosti. V tem svetu je zabljal preteklost in živel sedanosti . . .

Pred mojo dušo je begalo leto za letom. V sanjah sem iztegal roke, da bi ustavil ta brzi tek. A leta so tekla hitreje kakor blisek, hitreje kakor želja, hitreje kakor misel. V sredi tega naglega teka pa je stal moj prijatelj. Ni mu dala mlade sreče slast in neskrbnost, da bi pazil, kako ginejo dnevi njegove mladosti, kako se je začel odpirati pred njim svet, ki ga je vabil iz varnega zavetja, iz ljubečega objema materinega in očetovega. Tema dvema pa je črtala skrb globoke znake na čelo, težka skrb, kaj bo s sinom, ki bo moral z doma, da se pripravi za življenje.

In sanjal sem dalje . . .

Prišel je trenutek, ko se je moral moj prijatelj posloviti od otroškega življenja, od očeta in matere, od sestric in od rojstvenega kraja, ko je stopil prvi korak v svet. Takrat sem mu stopil naproti in mu ponudil roko v slovo!

Bilo mi je težko pri srcu, saj je slovo težko, bridko, toda moralo je biti.

„Z Bogom, dragi moj prijatelj!“ sem mu izlita, to mlado lice, ki se mi je tako prikupilo. In ko sem ga gledal in gledal, sem spoznal v njem samega sebe, svojo mladost, svojo srečo!

Krona stvarstva.

Šel na holm se izprehajati,
S tičjim petjem se naslajat,
Gledat vigredi procvit
sel je Stebor, mož čestit . . .

Hvala ti, pomlad zelena,
Vsa cvetoča, vsa brstena!
Za današnji krasni dan
Vsak ti hvalo je dolžan.

To je Stebor dobre volje,
Čuj, kako živó mu polje
V prsih oživila kri,
Lice, glej, kako rudi!

Hvala, cvetke ve vonjive,
Cvetke žive, ljubeznive,
Da tako duhtite mu,
Da tako godite mu!

Hvala, sapice, ki lahko
Tóđ šumljate, toli mehko,
Čelo njemu božate,
Z vonjem ga obkrožate!

In ti, zrak prozorni, zdravi,
Ki se širiš v tej višavi,
Ti šele goditi znaš:
Prsi vrlo mu krepčáš! . . .

Vse je, vse je prebujeno,
Lepo, jasno, pomlajeno,
Vse tu diha, vse živi,
Vse tu cvete, vse brsti.

Stebor gleda v mladoletje,
V to zelenje in v to cvetje,
Lepa vigred mu godi,
Pa tako de, govori:

„Aj, milina je spomladi
Setati se po livadi,
Prerogeni zreti svet,
Njega zelen, njega cvet.“

Vse je vstalo, vse pognalo,
Kar poprej je v zimi spalo.
Krasna je prišla pomlad,
Ki nam polno nosi nad.

Bujno spet poganja njiva,
Z njivo greda, vrt in griva,
Gaj in travnik spet duhtí,
Potrok s šumom spet šumí.

Krasna je zares narava;
Nam pa ta ostane slava:
Krasna krona vseh stvari
To je človek, to smo mi!“

In ponosno mož čestiti
Po prirodi zre brstiti
In še enkrat ponovi:
„Človek krona vseh stvari!“

Ko pa slovo to ponavlja,
Kdo se tam iz laza jaylja?
Stebor sluša, gleda v laz,
Pa se zresni mu obraz.

Ti si tica lahkoživka,
Ti poredna nagajivka!
Kaj ti Steborju žgoliš,
Da veselje mu kališ?

Slišal sem jo, ko je pela,
Steborju tako je dela:
„Človek, ne ponašaj se,
Prej še nekaj vprašaj se!“

Vse je vstalo, vse pognalo,
Kar poprej je v zimi spalo:
Ši-li vstal pa tudi ti,
Človek, krona vseh stvari?

Si-li vstal že ti iz zlobe
In iz npravstvene trohnobe?
Si-li vzbudil se iz zmot?
Si-li vstal že iz grehot?